

Шурмінська Г. Ю.

ЛІТЕРАТУРНЕ УГРУПОВАННЯ «ЗЕВОНІЯ». ІСТОРІЯ ТА ФОЛЬКЛОР

Анотація. У статті проаналізовано поняття «фольклор» та «історія» на прикладі галицької групи «Зевонія», які реалізували у своїй творчості принцип народності, звертаючись до слов'янської теми. Творчість письменників представляє новий напрям або ж «нову літературу», представлена циклами перекладів, переспівів, пісень та дум.

Ключові слова: «Зевонія», історія, фольклор, переклад.

Інформація про автора: Шурмінська Ганна Юріївна, магістр, Інститут філології, Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

Електронна адреса: ursu.anna91@gmail.com

Szurmińska H.

THE LITERATURE GROUP „ZEWONIA” HISTORY AND FOLKLORE

Abstract. The article analyses the group of writers «Ziewonia», in the work and activities of which Slavophile ideas have strengthened through cycles of translations, songs and dumas. It reveals interest in the culture of the Slavic people in the 30s of the 19th century. It analyses the idea of national identity and ethnic culture using a differentiated approach to the phenomena of literary folklore, which becomes the main motive of «Ziewonia».

The level of Ziewonia's comprehension in Polish science is not significant yet but still to be more learned than in Ukrainian science. The article is said about the first period of the XIX century which is characterized by emergence of artistic achievements as exemplified by the interaction of intercultural literature. The Romantic era encouraged the first contact and special activity of folk Ukrainians interested by young Polish writers who are called in the Polish history of literature «Ziewonia». The main representatives were Augustin Bielovsky (the critic and translator, the employee of the Ossolineum institution), Josef and Alexander (Leshek) Dunin-Borkovsky (writers and critics), Lucian Semensky (the poet and novelist), Kazimiezh Vladislav Wojcicky (collector of folk songs) and Ludvik Jablonsky (also the critic of Ukrainian literature), finally the Ukrainian writers called the «Russian Trinity», the organization which united enthusiastic researchers of Ukrainian folklore.

It is found out that main activities of this Slavophil group were translation and popularization of literature merits. They gave exemplary translations of important Slavic works such as: «Krolodworsky Manuscript», «Zielona Gora Manuscript», selected sonnets from «The daughters of Kollar's fame», the significant number of Serbian folk songs, many Ukrainian poems and «The Tale of Igor's Campaign». Folk society and folk songs were glorified and stylized.

The key findings of the research prove that deep and intensive relationships between different literacy circles (Ukrainian and Polish) collaborated the future mutual writer's group for the next historical period.

Keywords: «Ziewonia», history, folklore, translation.

Information about author: Szurmińska Hanna, master, Institute of philology, Taras Shevchenko National University of Kyiv.

E-mail: ursu.anna91@gmail.com

Szurmińska H.

GRUPA LITERACKA «ZIEWONIA» HISTORIA I FOLKLOR

Streszczenie. W artykule analizowano pojęcia «folklor» i «historia» na przykładzie galicyjskiego ugrupowania pisarzy «Ziewonia», którzy w swojej twórczości realizowali zasadę narodowości, zwracając się do słowiańskiego tematu. Ich twórczość reprezentuje nowy kierunek albo «nową literaturę», reprezentowaną przez cykle tłumaczeń, trawestacji, pieśni i dum.

Słowa kluczowe: «Ziewonia», historia, folklor, tłumaczenie.

Nota o autorze: Szurmińska Hanna, magister, Instytut filologii, Kijowski Uniwersytet Narodowy im. Tarasa Szewczenki.

E-mail: ursu.anna91@gmail.com

Багато факторів вплинуло на формування слов'янського інтересу у львівських письменників. Як наслідок такої активності – створення молодими ентузіастами Товариства Послідовників Слов'янства (1821-1826). У ньому діяли: Людвік Набієлак (1804-1883), Август Бельовський (1806-1876), Луціан Семенський (1807-1877).

Слов'янський колорит Товариства декламувався в альманасі «Галичанин», який часто звертався до польсько-українських тем, до кресів. Август Бельовський опублікував в ньому сонет Зевонія, який заповідав майбутній журнал під цим заголовком. Зевонія – це слов'янське номінування божества, що наділене силою оживляти померлих. Автор сонету, далі і основоположник угруповання «Зевонія», керувався амбітними цілями – прагнув метафорично воскресити слов'янську міфологію і традицію, задля реорганізації національних цінностей за принципом гасла: народ, фольклор, історія [1, с. 74].

Бельовський згуртував навколо альманаху «Зевонія» прихильників слов'янофільства які в подальшому стали найвизначніми письменниками молодого покоління, покликаних створити новий напрямок, нову літературу. Серед активістів літературного кола були важливі критично-літературні голоси, а саме: Август Бельовський (критик, перекладач, дослідник, львівський робітник Ossolineum), письменники та критики Юзеф і Олександр (Лешек) Дунін-Борковський, поет і прозаїк Луціан Семенський, поет романіст і драматург Домінік Магнушевський, колекціонер народних пісень, Казимир Владислав Войчіцький і літературний критик Людвік Яблонський, а також українські письменники під назвою «Руська трійця», що об'єднало їх у спільному захопленні українським фольклором та його дослідженні.

Пізніше, «Зевончики» утвердилися як угруповання письменників Галичини створене у 1832-1838 роках. Названо їх також «групою червононоруською» або ж «навчальним осередком Галичини», а в історію польської літератури вони ввійшли під назвою, що походить від титулу організованого ними одного з популярних польських літературних видань 30-х років – двох випусків альманаху «Zewonia» (1834, 1837р.). [2, с. 198].

«Зевонія», як і переважна більшість угруповань і літературних середовищ того часу, сама спробувала створити власне бачення і ревізію історії. Мотиви історіософії однаково виражені у поезії і прозаїчних творах, а також в драмі. Їхні погляди на тему минулого вагалися від радикалізму до консерватизму, однак в них можливо знайти спільний концепт, над яким надбудувалась і створювалась ідейність групи.

Дослідниця польської культури та літератури XIX-XX століть Марії Яніон визнала, що незважаючи на наполегливі старання створення своєрідного світобачення групи її учасники не дійшли до спільного голосу нові пропозиції, тому що:

«[...] після 1831 року в країні ніщо не мало умов для літературного перелому. Через різноманітні обставини не було жодного шансу на якийсь «новий романтизм», хоч схожі спроби спостерігалися в літературній групі «Ziewonii», які продовжуючи певні ідеї передлистопадової літератури» [3, с. 120].

Христина Поклевська зараховувала угруповання до досить вузького кола закритої культури, яка є обмеженою щодо приналежності до універсальної європейської культури:

«Рідна поезія – у розумінні зевончиків – могла черпати лише з власної традиції і з власного доробку, обертатися навколо власної історії і батьківської природи. Їм була чужа велика метафора Конрада Валенрода, який переносив читача в минуле та вказував на сучасне трагічне роздвоєння активної людини. Не розуміли також поняття „потрійного громадянства” Міцкевича: жителя Литви-Поляка-громадянина Європи» [2, с. 199].

Як зауважує авторка «романтичної Галичини»: «Зевончики відтиналися від Європи, від універсалізму; бажаючи дивитися в майбутнє – дивилися весь час в криницю міфічної давнини, обмежували свої горизонти хоча й самі походили з цього ж народу» [2, с. 200].

Не всі в колі «Зевонії» рішуче відмовлялися від європейської традиції. Частиною європейської культури визнавали слов'янський культурний простір. Не зривали відносин також із спільною універсальною християнською традицією. Лише в творчості Магнушевського прослідковувався мотив боротьби язичницько-слов'янської (народної) культури з чужою західноєвропейською. Однак, на момент початку

діяльності «Зевонії» панував досить значний супротив порівняння з Міцкевичем, що відобразилося у сприйнятті ідей групи.

Серед досягнень угруповання «Зевонія» варто згадати генеалогічні і мовно-стилістичні дослідження. Магнушевський єдиний з групи, який вирізняється новаторськими естетичними поглядами на драматургію і одночасно стає більш цікавим на тлі польської драми.

Передусім Гоцинський в «Новій епосі», а пізніше Магнушевський в «Майстрові» обвинуватили Міцкевича за ненаціональність, називаючи його «головним уявником в новій польській поезії». У «Новому епосі» був відкинутий ще один ідейний зразок, істотний для історіософії – Гоцинський наголошував, що для блага польської літератури слід відкинути найважливіший синтез романтичної літератури, якою була праця Маврикія Мохнацького «Про польську літературу у XIX столітті», пропонуючи на це місце власний трактат:

«Праця Мавриція Мохнацького про польську літературу є єдиною завадою, яку повинен усунути пишучий я зараз: не приховую, що праця Мохнацького охопила багато тем, про які далі буду говорити, але насмілюсь ствердити, що не про всі, а може про всі, але трохи поіншому скажу» [4, с. 177].

Северин Гоцинський автор «Канівського Замку», як і решта зевончиків, відкидав естетично-філософські підвалини романтизму, які на шпальтах «Haliczanina» репрезентували ідеї старшого покоління: Валентія Хледовського і Ян-Непомуцен Камінського, а у Варшаві Мохнацького.

Відкидаючи творчість Міцкевича, зевончики в логічній собі спосіб зверталися до творчості Мальчевського, у бік його фаталізму історії, продемонстрованим в «Марії». Близьким був їм літописний історизм, якому піддавався Бельовський, але який залишалися також під впливом захоплення романами Вальтера Скотта. Вальтерскотівські тенденції зевончики розуміли як пошуки антикваріату, а також дбай-

ливість за реліктами епохи. Дослідниця Ганна Горячко-Борковська в історичній пісні зевончиків вбачала реалізацію «народного історизму», близького ідеології давніх слов'янських пам'яток. Нечужим було для них прагнення до пошуків модної в німецькому романтизмі ідеї «zeitgeist» – з німецької вислів означає «дух історії» або «дух епохи». Вислів відноситься до інтелектуальної і культурної атмосфери епохи. У світлі таких різних пропозицій неможливо говорити про цілісну програму історизму зевончиків. Серед їхньої творчості все ж можемо знайти деякі історіософічні ідеї, які разом репрезентують мозаїку ідей «Зевонії».

В історизмі романтиків було немало поверхового, ірреального, значною мірою позначеного загальною філософсько-історичною абстрагованістю і досить вільним підходом до творчої інтерпретації історичного матеріалу. Але одночасно безсумнівною є їхня заслуга в розвитку художнього історизму. Вони, значно посилили увагу до відтворення національно-історичного колориту та духу часу, багато зробили для подолання класицистичних історичних стереотипів і схем. Особливо важливим набуток романтиків було те, що вони звернулися до історії народу і у своїй філософії історії, всупереч її традиційній аристократичній концепції, великого значення надавали народній історичній традиції, вважаючи її головним джерелом фольклору.

Отже, літературний доробок угруповання «Зевонія» в часах міжвоєнної Польщі розглядався як альтернатива тогочасної художньої існуючої програми. Серед проблематик вивчення групи чільне місце займає історія. Для «Зевонія» вона стає тим, чим була для багатьох творців Романтизму – способом налагодження діалогу з минушиною, також спробою формування проєкції на майбутнє. Характерне для «Зевонія» бачення минулого через опозицію «свій-чужий» можна розглядати у категорії розрахунку з шляхетською традицією, також тут можна побачити боязнь і опасання, що виникає з екзистенції поневоленої країни.

ЛІТЕРАТУРА

1. Zewonia, noworocznik, wyd. A.Bielowski t.I. Lwów 1834 r., t.II. Wyd. I. Praga, 1838.

2. Nabelak L. Zabytki starożytnej poezji słowiańskiej. t. 1 / Lwów: „Haliczanin” 1830, s. 199, [cyt. za:] K.

Poklewska, Galicja romantyczna (1816-1840), Warszawa 1976, s. 166 (rozdz. Spór o model literatury”).

3. Janion M. Gorączka romantyczna. Warszawa: słowo/obraz terytoria, 1975. – s.111 -147.

4. Goszczyński S. Nowa epoka poezji polskiej t. 3 // [w:] Dzieła zbiorowe Seweryna Goszczyńskiego. wyd. Z. Wasilewski: Lwów 1911. – s. 177.

REFERENCES

1. Zewonia, pergamin, ed. A. Bielowski t.I. Lviv, 1834, vol. II Ed. I. Prague, 1838.

2. Nabelak L. Sights of ancient Slavic poetry [Zabytki starozhytnej poezii słowianskiej]. t. 1 / Lviv: «Haliczanin» 1830. p. 199, [in:] K. Poklewska, Romantic Galicja (1816-1840), Warsaw 1976, p. 166 (chapter «The dispute about the literature model»).

3. Janion M. Romantic fever [Goronchka romantyczna]. Warsaw: word / image territories, 1975. pp.111 –147.

4. Goszczyński S. New rumor of Polish poetry [Nowa poloka poezii polskiej] Vol. 3 // [in:] Collective Works of Seweryn Goszczyński. ed. Z. Wasilewski: Lviv: 1911. p. 177.